

Recomanacions sobre l'objecció de consciència en l'avortament

Recomanacions sobre l'objecció de consciència en l'avortament

L'objecció de consciència professional és la negativa a acomplir un acte professional exigint per les lleis, per algun reglament o protocol institucional o imposat per les autoritats legítimes, emparant-se en raons morals o de consciència.

El marc legal que regula l'objecció de consciència és el que assenyala l'article 16.1 de la Constitució espanyola que garanteix la llibertat ideològica, religiosa i de culte dels individus i de les comunitats sense cap més limitació, en les seves manifestacions, que la necessària per al manteniment de l'ordre públic protegit per la Llei.

Més concretament l'apartat 2 de l'article 19 de la Llei Orgànica 2/2010, de 3 de març, de salut sexual i reproductiva i de la interrupció voluntària de l'embaràs; estableix el dret dels professionals sanitaris a l'objecció de consciència en els següents termes:

"Els professionals sanitaris directament implicats en la interrupció voluntària de l'embaràs tenen el dret d'exercir l'objecció de consciència sense que l'accés i la qualitat assistencial de la prestació puguin resultar menyscabades per l'exercici de l'objecció de consciència. El rebuig o la negativa a realitzar la intervenció d'interrupció de l'embaràs per raons de consciència és una decisió sempre individual del personal sanitari directament implicat en la realització de la interrupció voluntària de l'embaràs, que s'ha de manifestar anticipadament i per escrit. En tot cas els professionals sanitaris han de dispensar tractament i atenció mèdica adequats a les dones que ho necessitin abans i després d'haver-se sotmès a una intervenció d'interrupció de l'embaràs."

Des d'un punt de vista legal l'objecció de consciència es considera com una col·lisió de drets, mentre que des de la vessant ètica es tracta d'un conflicte de valors. D'una banda, el

respecte a la consciència del professional que per raons morals creu que no ha de realitzar determinat acte i, de l'altra, el respecte al dret a rebre una prestació que es considera valuosa i que a més és legal. Cap dels dos valors és absolut i, per tant, en determinades situacions, quan no hi hagi alternativa, com pot ser una situació d'urgència o en cas de perill per a la vida de la mare el professional haurà de realitzar un avortament, però també la dona haurà d'admetre que per tal de respectar la consciència del professional haurà de assumir el canvi d'aquest professional per un altre o, fins i tot, de centre per a ser atesa adequadament.

A efectes pràctics cal distingir els que fan objecció de consciència, que no tenen perquè negar la legitimitat de tota la Llei, sinó la voluntat de no col·laborar en la seva aplicació en situacions concretes, dels que fan objecció a la Llei i que qüestionen la legitimitat general. No tots els objectors qüestionen la Llei, sinó que es neguen a aplicar-la en una situació concreta.

Per emmarcar el sentit i límits en què cal interpretar aquest dret fonamental establert a la Llei i a la Constitució espanyola cal tenir presents les següents recomanacions:

1. **L'atenció és un deure.** S'ha de recordar als professionals que l'atenció a les persones és un deure i que en determinades situacions –quan no existeix una altra possibilitat- aquest deure hauria de prevaldre per damunt del dret d'objecció i en conseqüència no es podrà al·legar quan la interrupció voluntària de l'embaràs fos necessària per evitar a la dona embarassada un perill de mort o un altre perjudici greu per a la salut que no es pot evitar d'una altra manera. Si la situació no és urgent es pot valorar el trasllat a un altre centre si en el centre només hi ha professionals que fan objecció.
2. **L'objecció té caràcter individual.** Únicament poden ésser subjectes que poden al·legar objecció de consciència les persones físiques i no les jurídiques ni altres

col·lectius, ja que la consciència és una característica que pertany únicament a la persona humana.

3. **Objecció dels directament implicats.** Poden al·legar objecció únicament aquelles persones la intervenció de les quals signifiqui la cooperació necessària per a la realització del procediment, i per tant queden exclosos de l'objecció els professionals implicats tant en l'atenció prèvia com en la posterior a la dona i també aquells que formen part de l'equip o del servei però que no estan directament implicats en l'acte, és el cas dels zeladors, analistes, administratius, gestors, etc. En el cas de l'avortament farmacològic en atenció primària, l'objecció quedarà limitada al professional que fa la prescripció del medicament.

4. **L'objecció és específica.** L'objecció es refereix a no realitzar una intervenció, concreta, específica i previsible. El caràcter específic i concret no solament el defineix la naturalesa del procediment, sinó la indicació que el motiva. El dany moral que per la consciència d'un professional pot suposar realitzar la interrupció d'una gestació únicament com a resposta a la demanda que fa una dona abans de les 14 setmanes, pot no estar present si existeix una raó mèdica que motiva aquesta interrupció.

La Llei facilita aquesta distinció al establir clarament aquests dos supòsits en els articles 14 i 15:

Article 14. Interrupció de l'embaràs a petició de la dona.

Article 15. Interrupció per causes mèdiques.

Això fa possible objectar a realitzar els actes específics quan s'emparen en l'article 14 i no aquells que ho fan en l'article 15. Evidentment, no s'exclou la possibilitat d'objectar a tots dos, però sempre tenint present el límit que s'exposa en el punt 1

d'aquestes recomanacions sobre el perill de la vida de la mare. Més enllà d'aquesta diferència que fa la Llei poden existir situacions concretes que portin al professional a reflexionar i a canviar de parer.

5. **L'objecció pot ser sobrevinguda.** Així com existeix la possibilitat d'objecció de consciència sobrevinguda, quan un professional que venia realitzant avortaments canvia de parer, pot succeir també el supòsit invers quan un professional realitza el procediment que anteriorment havia objectat. En aquests casos caldrà argumentar la decisió davant del CEA (Comitè d'ètica assistencial) a fi de fonamentar les raons que motiven el canvi de parer i evitar el possible tracte discriminatori a les pacients. És convenient que el CEA també participi en l'elaboració d'una guia a seguir pels metges que volen fer objecció i valori els casos on la declaració genera dubtes.
6. **L'objecció manifestada amb antelació.** Per tal de millorar l'organització dels serveis assistencials, i garantir la prestació a la qual les dones tenen dret, el personal sanitari ha de formular l'objecció de consciència de manera prèvia davant del centre on presta serveis, evitant comportaments ambivalents o clarament discriminatoris. La voluntat de no realitzar un procediment, per motius de consciència quedarà documentada en un registre que cada centre ha d'habilitar a aquest efecte. El document reflectirà els actes específics que s'objecten amb la millor precisió possible però que, en qualsevol cas, no podran ser ni l'atenció prèvia ni l'atenció posterior al procediment. De manera opcional es poden explicitar les raons que motiven aquesta objecció i seria convenient que així es fes quan existeixin situacions que generen dubte bé per la seva especificitat o pel canvi en la manera de procedir. El caràcter d'aquest registre serà estrictament confidencial d'acord al què estableix la LO 15/1999 de protecció de dades de caràcter personal i serà gestionat per la direcció assistencial del centre.
7. **L'obligació de no abandonament.** L'exercici del dret a l'objecció no ha d'impedir que la dona que sol·licita una prestació a la qual té dret, sigui atesa i, per això, el

professional que objecta està obligat a dirigir-la cap el professional o institució que pugui donar resposta a la seva demanada tot procurant-li qualsevol altra atenció que precisi.

8. **L'objecció és pública i privada.** La pràctica o cooperació en avortaments en institucions privades deixa sense efecte la possible objecció del mateix professional en l'àmbit de l'atenció pública.